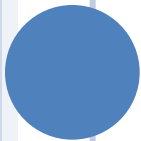

ÚVOD DO PSYCHOLOGIE
PŘEDNÁŠKA 1

STRUKTURA SETKÁNÍ

- Vyučující
- Požadavky na ukončení
- Zadání témat a literatury k samostudiu

VYUČUJÍCÍ

- Mgr. Tereza Škubalová: terskub@mail.muni.cz

- Konzultační hodiny:

Pondělí 17.05 – 18.55

(katedra psychologie Poříčí 31, 1. patro)

nebo po předchozí domluvě e-mailem.

- Materiály k předmětu budou umístěny v ISu:

Student/Studijní materiály(e-learning)/ MSBK_UPs

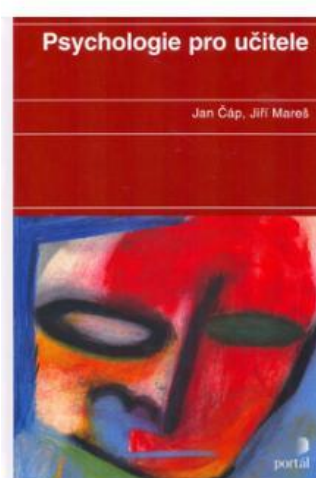
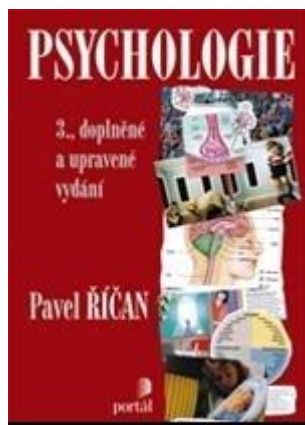
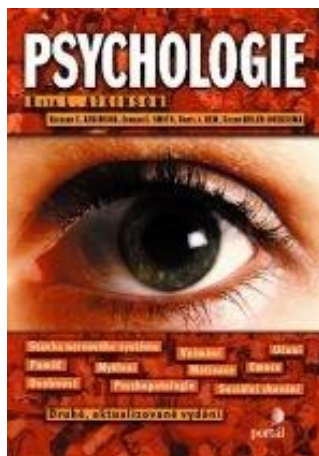

POŽADAVKY NA UKONČENÍ

- **písemná zkouška** – otevřené i uzavřené otázky
- **Příklad:**
 1. (2b) charakterizujte psychoanalytický přístup k osobnosti:
 2. (0,5b) Učivo zpravidla zůstane v paměti déle, pokud se žák v průběhu učení snaží:
 - a) si látku vštípit opakovaným čtením
 - b) látku reprodukovat vlastními slovy
 - c) předčítat si látku nahlas

ZÁKLADNÍ PUBLIKACE

- Atkinsonová a kol (2003). Psychologie. Praha: Portál.
- Říčan, P. (2008). Psychologie. *Příručka pro studenty*. Praha: Portál.
- Čáp, J., Mareš, J. (2001). Psychologie pro učitele. Praha: Portál.
- Fontana, D. Psychologie ve školní praxi. Praha: Portál, 2003.
- Nakonečný, M. (2000). Lidské emoce. Praha: Academia.
- Malá, E., Pavlovský, P. (2002). Psychiatrie. Praha: Portál.
- Vágnerová, M. (2003). Úvod do Psychologie. Praha: Univerzita Karlova.

Pomocné zdroje

- HARTL, P.; HARTLOVÁ, H. (2000) Psychologický slovník. Praha: Portál.
- Internet (wikipedia apod.)

ZÁKLADNÍ OSNOVA

- Předmět a vývoj psychologie
- Přehled směrů v psychologii (historie+dnes)
- Psychologické metody
- Biologické základy psychiky
- Vědomí a pozornost
- Vnímání
- Paměť
- Učení
- Myšlení, řeč
- Představy a tvořivost
- Emoce, motivace
- Osobnost
- Schopnosti, inteligence
- Stres a jeho zvládání

PŘEDMĚT A VÝVOJ PSYCHOLOGIE

Viz. dnešní přednáška

Upřesnění: Čáp s. 22 – 29

Základní pojmy:

Chování, prožívání, vědomí, nevědomí, osobnost, procesy, stavy,
vlastnosti

Čím se zabývají jednotlivá odvětví psychologie

Co je aplikovaná psychologie (2 příklady)

PŘEHLED SMĚRŮ V PSYCHOLOGII (HISTORIE+DNES)

Viz. druhá přednáška

Upřesnění: Atkinsonová s. 5-14, Říčan s. 29- 33

Pomocný zdroj: wikipedia Psychologické směry

Základní vědomosti:

- Asocianismus – 17. a 18. stol. rozkládání psychického dění na prvky; předchůdce učení o podmíněných reflexech; jména: David Hartley, David Hume
- Psychofyzika – zkoumání podnětů a vjemů (Atkinsonová s.111 – 116), pojmy: počitek, vjem, absolutní a diferenční práh
- Kdo, kdy a kde založil první psychologickou laboratoř?
- Behaviorismus (představitelé, ohnisko zájmu); reflexologie (Pavlov)
- Rozdíl mezi klasickým a operantním podmiňováním
- Gestalt psychologie (vznik, představitelé, přínos)
- Vznik psychoanalýzy a její přínos?
- Charakterizujte humanistický přístup v psychologii (představitelé)

PSYCHOLOGICKÉ METODY

Čáp s 29-39

- Pozorování
- Introspekce
- V čem spočívá měření v psychologii?
- Co je standardizace
- Co je validizace
- Projektivní techniky
- Co je transverzální postup a co longitudinální?

BIOLOGICKÉ ZÁKLADY PSYCHIKY

Čáp s. 47 – 53

- Stavba nervového systému (Ot. např. kde v mozku sídlí emoce? Která část mozku ovlivňuje koordinaci?)
- Specializace hemisfér
- Systém: centrální, periferní a autonomní
- Co je instinkt
- Co je reflex

Atkinsonová – kpt2

- Bude stačit shrnutí na s. 66, avšak podrobněji:
- Co jsou neurotransmitery a co dělají? (s. 39 důležité: noradrenalin, dopamin, serotonin)
- Činnost sympatiku a parasympatiku s. 55

VĚDOMÍ A POZORNOST

Atkinsonová souhrn s. 230 + tab. 6-1 na s. 201

Říčan s. 121-123

Malá, Pavlovský: poruchy vědomí

- Jak dělíme pozornost, jaké jsou vlastnosti pozornosti
- Vztah pozornosti a vědomí
- Stupně vědomí (REM fáze spánku)
- Co může mít vliv na pozornost
- Co je „rozšířené vědomí“
- Jmenujte a popište alespoň dvě poruchy vědomí

VNÍMÁNÍ

Říčan s.37 – 57

Atkinsonová s. 188-189

Malá, Pavlovský: poruchy vnímání

- Rozdíl mezi počítkem a vjemem
- Gestalt zákony (jmenujte/nakreslete tři z nich)
- Pojem: podnětová, nebo senzorická deprivace
- Selektivní pozornost
- Vlivy působící při vnímání
- Poruchy vnímání (vyberte si dvě a charakterizujte)

PAMĚŤ

Říčan s.69-85

Atkinsonová s.302

Malá, Pavlovský: poruchy paměti

Fontana s.156 - 160

- Pojmy:
- Fáze paměti (zapamatování, uchování, vybavení)
- Druhy paměti
- Krátkodobá paměť (Millerovo magické číslo)
- Dlouhodobá paměť
- Bezděčná paměť x Záměrná, úmyslná paměť
- Epizodická, sémantická paměť
- Křivka zapomínání
- Sériový poziční efekt
- Vyberte si a charakterizujte dvě poruchy paměti
- Strategie pro zlepšení dlouhodobé paměti

UČENÍ

Říčan s. 159 – 175

Atkinsonová (souhrn na s. 264; zejména odstavec Důsledky pro výchovu dětí s. 246)

Fontana s. 151-155

- Co je učení
- Druhy učení
- Operantní podmiňování (zákon účinku), klasické podmiňování, averzivní podmiňování, komplexní učení, učení vzhledem
- Jména Pavlov, Thorndike, Skinner
- Pojmy: tvarování, habituace, senzitivace, kognitivní mapa
- Role motivace
- Vztah úrovně myšlení a učení

MYŠLENÍ, JAZYK A ŘEČ

Říčan s.87-92, 99

Atkinsonová s. 344

Fontana s. 65- 80

Vágnerová s.112 - 121

Malá, Pavlovský: poruchy myšlení

Hunt s.342-346

- Pojmy: pojem, foném, morfém, prozódie
- Osvojování jazyka u dětí (kritické období, komunikace s dítětem, zákonitosti)
- Vývoj jazykových kompetencí
- Vztah jazyka a myšlení
- Řečová centra v mozku
- Piagetova stádia kognitivního vývoje
- Kritika Piagetova pojetí
- Vyberte si a charakterizujte dvě poruchy myšlení?

PŘEDSTAVY, TVOŘIVOST

Říčan s.61-68

Fontana s. 132-139

- Představy a fantazie
- Denní snění
- Funkce představ
- Pojem řízená imaginace
- Konvergentní myšlení
- Divergentní myšlení
- Fáze tvůrčího výkonu

EMOCE

Říčan s.103-114

Atkinsonová s. 416

Nakonečný s. 153-164 (projevy emocí)

Malá, Pavlovský: poruchy emotivity

- Pojmy: **emoce, cit, afekt, nálada**
- Spontaneita x kontrola citů a emocí
- Rozdíl mezi strachem x fobií x úzkostí (anxietou)
- Základní emoce – neverb.- (radost/šťěstí, překvapení, strach, smutek, hněv, znechucení/opovržení, emoční zájem o něco)
- Co jsou kožně-galvanické reflexy?
- Práce sympatiku (aktivace) a parasympatiku (útlum)
- Vyjmenujte některé fyziologické projevy emocí
- Vyberte si a charakterizujte dvě poruchy emocí?

MOTIVACE, POTŘEBY, HODNOTY

Říčan s. 177-189

Vágnerová s.172-178, 185-196

- Pojmy: motiv, potřeba, instinkt, pud, altruismus, seberealizace, aspirace, funkční autonomie, vytěsnění, skryté motivy
- Primární a sekundární motivy/ potřeby
- Maslowova hierarchie
- Různé teorie motivace
- Psychosociální potřeby

OSOBNOST

Atkinsonová s. 482

- vystihnout přístup k osobnosti a uvést představitele:
psychoanalytický, behaviorální, humanistický a kognitivní

Fontana s 187 - 231

- Temperament
- Osobnostní rysy
- Eysenck a Catell – kdo, kdy a co
- Rysový přístup – argumenty pro a proti
- Co je kognitivní styl
- Osobnostní stavy
- Obranné mechanismy ega (blíže v Atkinsonové od s. 513)
- Co je atribuční teorie
- Co je kognitivní disonance

PŘÍKLAD KOGNITIVNÍ DISONANCE

Dieta x čokoládový dort

- „Nemusím držet dietu“ (změna postoje)
- „Je to velká výjimka, dám si jen tento jeden zákusek“ (přehodnocení vlastního postoje)
- „Čokoláda je velmi zdravá“ (dodatečná, vyrovnávající informace)
- „Život je tak krátký“ (minimalizace vnitřního konfliktu - znevážení)
- „Nemohu hostitele urazit“ (redukce, přesun zodpovědnosti za vlastní chování)

SCHOPNOSTI, INTELIGENCE

Čáp s. 152 -157

Fontana s. 102-128

- Co řadíme mezi schopnosti?
- Jaký je problém s měřením inteligence?
- Kdo začal s testováním inteligence?
- Co je tzv. normální rozložení?
- Která je v souč. době nejužívanější škála pro děti?
- K čemu vlastně testy inteligence ve škole slouží?
- Závěry do inteligenčních testů
- Co je laterální myšlení
- Rozdíly v inteligenci mezi pohlavími?

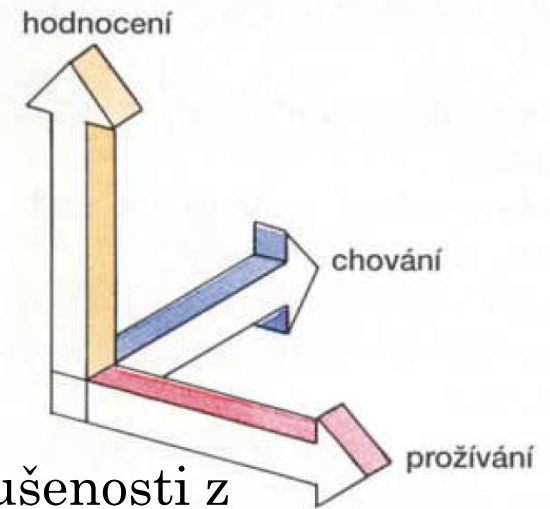
STRES A JEHO ZVLÁDÁNÍ

Atkinson s. 522 – umět vysvětlit klíčové pojmy v závěru kapitoly
Fontana s. 363 - 375

- Charakteristiky stresových událostí
- Reakce na stres (tab. 14-2 na str. 492)
- Co je PTSD a jak se projevuje
- Co je obecný adaptační syndrom (autor + fáze)
- Vliv stresu na zdraví (**psychosomatická onemocnění**)
- Dovednosti zvládání stresu – adaptivní x neadaptivní
- Obranné mechanismy – podrobněji (tabulka 14-4 v Atkinsonové s.513)
- Jmenujte techniky pro zlepšení zvládání stresu
- Co je distres a co je eustres

CO JE PSYCHOLOGIE

- Původně: „nauka o duši“
- věda o prožívání, chování a reflektované zkušenosti z obojího
- vědecké studium chování a duševních procesů
- Cíl: systematický popis a vysvětlení lidské psychiky
- Prožívání (→ fenomenologická a klinická psychologie)
- Chování (→ behaviorální psychologie)
- Hodnocení (→ kognitivní psychologie)

ZÁKLADNÍ POJMY

- psychika = duševno, duševní život; celek duševních jevů (procesů, stavů)
- vědomí = to, co člověk prožívá a uvědomování si tohoto prožívání
- nevědomí (podvědomí) = to, co si čl. neuvědomuje
- osobnost = **integrovaný duševní celek (jednota, struktura, kontinuita)**
- struktura osobnosti = dispozice, které podmiňují prožívání a chování → schopnosti, temperament, rysy, charakter

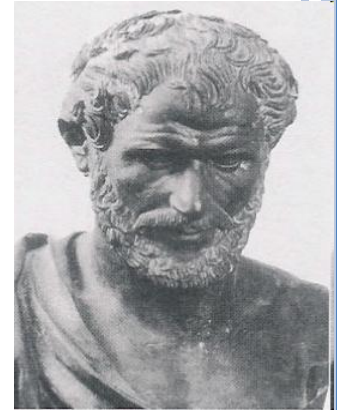

PŘEDMĚT PSYCHOLOGIE A JEHO VÝVOJ

POČÁTKY PSYCHOLOGIE

Antika

- Aristotelés („O duši“)
- První typologie - Hippokrates

Éra introspekce

Středověk - Tomáš Akvinský – katolické interpretace Aristotela

Novověk – větvení na národní psychologie

- F: Descartes – pojem „vědomí“, nadřazenost rozumu, poznávání
- N: Leibniz – základy hlubinné psychologie
- VB: Hume, Locke, Hobbes – empirismus - ověřitelná zkušenost
- Immanuel Kant (18/19.stol.) – oddělil psychologii od filosofie

